

ROBERT FLUDD

‘In uw licht zullen wij het licht aanschouwen’

ROBERT FLUDD

“In uw licht zullen wij het Licht aanschouwen”

Robert de Fluctibus,
verklaarder en verdediger van de
Broederschap van het Rozenkruis

Symposium van het Lectorium Rosicrucianum,
Internationale School van het Gouden Rozenkruis

ROZENKRUIS PERS – HAARLEM

In de Symposionreeks verschijnen de teksten van symposia die twee keer per jaar gehouden worden door het Lectorium Rosicrucianum, de Internationale school van het Gouden Rozenkruis, op het conferentieoord Renova te Bilthoven.

Deze bundel bevat de teksten van het Symposium *Robert Fludd, fakkeldrager der wijsheid*, dat plaatsvond op 15 november 2003.

Verschenen: Spinoza 1998, uitgave 2001

Ficino 1999, uitgave 2001

Boehme 2000, uitgave 2001

Paracelsus 2001, uitgave 2001

Terug naar de Bron 2001, uitgave 2002

Giordano Bruno 2002, uitgave 2002

De Graal, een geestelijke brug 2002, uitgave 2003

Terug naar de Bron 2: Valentinus, Inayat Khan en Hermes

Trismegistus 2003, uitgave 2003

Robert Fludd 2003, uitgave 2004

ISBN 90 6732 302 0

2004 ROZENKRUIS PERS – HAARLEM

Symposionreeks

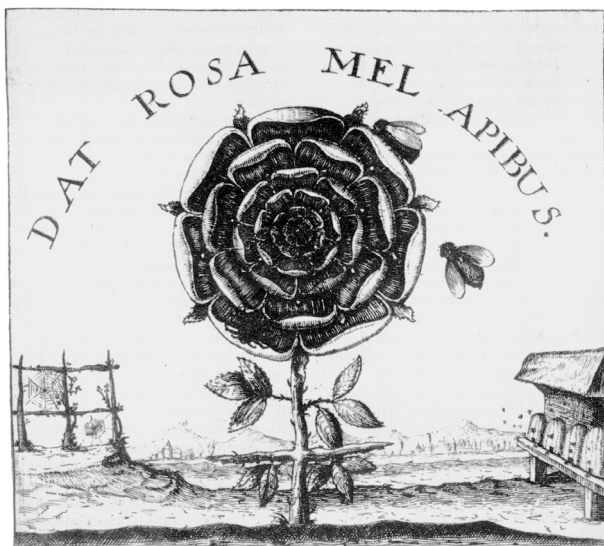
Figuren als Baruch de Spinoza, Marsilio Ficino, Jacob Boehme, Paracelsus, Giordano Bruno en Robert Fludd kunnen worden gezien als schakels aan één gouden keten, die de mensheid altijd heeft begeleid en geïnspireerd. In deel 1 t/m 4, deel 6 en deel 9 van de Symposionreeks zijn teksten verschenen over deze schrijvers en hun plaats in de keten van het metafysisch denken. De visie die allen geven op wereld en mensheid komt tot uitdrukking in een kernzin van Hermes Trismegistos: «De mens is een groot wonder, o Asclepios».¹★

Zie J. van Rijckenborgh, *De Egyptische Oergnosis en haar roep in het eeuwige nu*, opnieuw verklaard aan de hand van de *Tabula Smaragdina* en het *Corpus Hermeticum* van Hermes Trismegistos. 4 delen, Rozenkruis Pers Haarlem. Dit grote wonder werd door alle tijden heen in filosofische scholen en wijsheidsscholen onderwezen, opdat de mens de weg zou gaan tot verwerkelijking van de onsterfelijke Geest-zielemens.

Vanuit de klassieke wereld is het hermetisch en christelijk denken tot een synthese gevoerd waarmee een nieuw levensperspectief voor de westerse mens is geopend. De figuren uit de Symposionreeks getuigen allen van dit levensperspectief.

Het vijfde en het achtste Symposiondeeltje, ‘Terug naar de Bron’ 1 en 2, hebben als opzet een verbinding te leggen tussen westerse en oosterse wijsheids- en mysteriebronnen en de zoektocht van de mens naar een nieuwe levensbasis.

Het zevende deeltje, *De Graal, een geestelijke brug*, laat zien hoe deze zoektocht van de mens naar zielevrijheid is neergelegd in vele graallegenden, zowel in het westen als het oosten.

Dat Rosa Mel Apibus (De roos schenkt de bij de honing), gravure in het *Summum Bonum* (het hoogste Goed) uit 1629.

Verklaring van de afbeelding

Te zien is een landschap met op de voorgrond een stamroos, die door vele bijen wordt bezocht die van haar nectar drinken. Links een spin die zijn web weeft, rechts enkele bijenkorven waar de honing heen wordt gebracht. De Roos is het symbool van de Christus – de Weg tot Christus – de Via Dolorosa. Deze weg wordt in de *Fama Fraternitatis* de ‘oorspronkelijke Theologie’ of de Kennis Gods genoemd. Het Kruis verbeeldt de methode, de wijsbegeerte die op deze weg wordt vergaard en toegepast. Het is de oorspronkelijke Filosofie, de kennis der Wijsheid. De Roos en het Kruis verbeelden de Weg tot Christus, de methode daartoe is de kennis van deze Weg.

De afbeelding van Fludd kan op twee niveaus worden begrepen: microkosmisch, betrekking hebbend op de éne mens, en kosmisch, betrekking hebbend op de mensheid.

Bezien op menselijk, microkosmisch niveau is de steel te herken-

nen als een kruis en vormt het geheel de afbeelding van het Rozenkruis. Eén bij zit op de roos, een andere vliegt ernaar toe. Op de achtergrond rechts zien we vier bijenkorven met bijen, links een staketsel met spinnenwebben. De spreuk zegt: ‘De roos geeft honing aan de bijen.’ De roos: dat is de rozenkracht, de wijsheid van de rozenkruisers. De bij is het zinnebeeld voor vlijt en zij verdient die honing ook omdat zij ijverig is. Zij slaat die op in de korven, en kan daaruit putten als de tijden grimmiger worden. De werkbij werkt voor haar koningin, offert haar leven voor het nageslacht, wat geïnterpreteerd kan worden als een hoger doel. De tegenhanger van de bij is de spin. De spin maakt ook een netwerk, zoals de bij honingraten aanlegt, echter niet om de lieflijke honing van de roos op te slaan, maar om het leven te zuigen uit de insecten die erin verstrikt raken. Het uiteindelijke product van de spin is dodelijk gif, het product van de bij is *nieuw leven*.

Ook op kosmisch niveau komen vier aanzichten naar voren. Het centrale aanzicht is de Roos, de Stamroos die op een kruisstok bloeiend is afgebeeld; het symbool van de Christus, het veld van de Broederschap dat door de bijen, de levende Christusnavolgers, wordt gezocht om uit haar de nectar, de gestolde lichtkracht, de zonnekracht te drinken. De bij is het symbool van de werker in de wijngaard. Naast de Roos en de bij zijn er de korven. De betekenis van de Roos, de bij en de korf ligt verborgen in het levende element, namelijk dat de nectar, de honing wordt thuisgebracht in de korven. In het oogstveld van de Christus wordt door een levende arbeid, verbonden met de Roos, de Christus, de zuivere lichtkracht, de nectar, de dagelijkse oogst, binnen de korven in veiligheid gebracht. Het vierde onderwerp is de spin die zijn web heeft geweven en wacht op de insecten die haar web binnenvliegen. Zij blijven daarin vastkleven en worden door haar uitgezogen. De spin staat tegenover de bij. De bij werkt met de honing, de levende lichtkracht; de spin is het prototype van de mens die zijn eigen levensweb weeft en daaraan genoeg heeft.

Inhoud

Symposionreeks	5
<i>Dat Rosa Mel Apibus</i>	6
Inleiding	9
Het hoogste goed	13
<i>E. Oosterwijk-Ritman</i>	
<i>Citaat 23</i>	
<i>Noten 24</i>	
‘I doe yet fly on mine owne wings’	25
<i>Peter Huijs</i>	
Fludds alchemie, een evangelie van het Licht	56
<i>A. Stokman, C. Goud en J. van der Cammen</i>	
Korte biografie van Robert Fludd	63
Verklaring van de afbeelding:	65
<i>De oorspronkelijke dualiteit</i>	
Korte Bibliografie	68
<i>C. Gilly</i>	

Inleiding

In de reeks symposia zijn figuren belicht die de draad ontdekten, die voert út het labyrint der wereld en hun verworven inzicht wilden delen. Hun gedachtegoed draagt enerzijds als kenmerk dat de kern van hun boodschap altijd een leer van bevrijding vormt, een verwoording van de ontdekking dat de mens niet thuishoort in de wereld van ruimte en tijd. Anderzijds brengt het vaak een kosmologie en een antropologie, opdat de mens ook zou begrijpen wat zijn bestemming is en daaruit zijn levensopdracht kan afleiden en begrijpen. De kosmologie beschrijft de schepping en de val van de mens uit de hemelse landouwen; de antropologie confronteert de mens met zijn tweevoudigheid en waarschuwt hem voor de valstrikken van de waan.

Tot het begin van de zeventiende eeuw deed het nog geen afbreuk aan iemands wetenschappelijke geloofwaardigheid, als hij zijn beschouwingen afstemde op en centreerde rond God. Er wordt tot die tijd ook ruimhartig uit de bijbel geciteerd om eigen inzichten en opvattingen te schragen. Robert Fludd (1574-1637) is wel de laatste van onze jaartelling die zijn grootse, macroscopische beeld van een goddelijke schepping nog neer kan zetten als publiekelijk gerespecteerd wetenschapper.

Hij schenkt ons als het ware nog één keer een gedetailleerde, encyclopedische inventarisatie van alle wetenschappelijke inzichten en verworvenheden tot op dat moment. Zijn *Utriusque Cosmi Historia* beslaat al een zeer breed terrein, maar uit zijn vooraf geplande indeling in werken en hoofdstukken blijkt dat zijn oorspronkelijke bedoeling nog veel ambitieuzer was: hij had 'alles' willen behandelen. De generaties na hem zouden zijn boeken echter spoedig sluiten om er eeuwen lang niet meer naar om te kijken: vijf jaar na Fludd's dood, op vier januari 1643, wordt Isaac Newton geboren, die de mechanica zou fun-

deren en daarmee het ons op dit moment zo vertrouwde mechanische wereldbeeld. Een wereldbeeld waarin God gemist kan worden. Alle verschijnselen worden verklaard uit de wet van oorzaak en gevolg en het hele scheppingsverhaal is teruggebracht tot twee woorden: 'Big Bang?..

Tot en met Fludd keek de mens als het ware van boven naar beneden, van omvattend naar specifiek, van macrokosmisch naar microkosmisch, van licht naar duisternis, van vorm naar materie. De zich in de zeventiende eeuw ontwikkelende wetenschap, die wij nu als 'modern' classificeren, zoomt in op het microscopische, op de materie in haar atomaire aanzicht en slaagt er in om, redenerend van beneden naar boven, van klein naar groot, een technologische samenleving te doen ontstaan waarin het licht, zich in glasvezels voortbewegende over de oceaanbodem, dienstbaar is gemaakt aan onze communicatiebehoeften. En ook in ons streven, alles 'draadloos' uit te voeren, maken we dankbaar gebruik van 'ultra-optisch' licht, van een frequentie die het bereik van het menselijke oog ver overstijgt.

Waar zijn we op onze reis van klein naar groot de alchemisten, die de andere kant op reisden, tegengekomen? Onze wegen moeten zich toch gekruist hebben? Waar anders komt alles samen dan in ons zelf? Waar anders hebben wij vat op, dan alleen op ons eigen hier en nu? *Weg met alle goud*; zo schreven de klassieke Rozenkruisers, *'indien het niet het grenzeloze Goud is! Want voor wie zich de gehele natuur ontsluit, die verbeugt er zich niet over dat hij "Zon" kan maken, of, gelijk Christus zegt, "dat de duivelen hem geboorzamen", maar is verbeugd dat hij de Hemelen ziet opengaan, en de engelen Gods ziet opklimmen en afdalen, en zijn naam in het Boek des Levens is geschreven?*

Op de houtsnede van Nicholas Flammarion (1842-1925) is een pelgrim afgebeeld die zijn hoofd door de schil der sferen steekt en een nieuwe werkelijkheid aanschouwt.

In de kosmologie van Fludd leeft de mens in de wereld der elementen, waarvan het domein aan de buitenzijde wordt begrensd door de baan van de maan. Vandaar ook, dat onze wereld 'het ondermaanse' wordt genoemd. De huidige generatie wetenschappers en technici is in staat geweest een mens op de maan te brengen. In ruimtevaartkringen leeft de wens om ook een bezoek te brengen aan de planeten, maar volgens

Fludd heeft de stoffelijke mens op de maan zijn uiterste grens bereikt. In de tijd van Fludd geldt Saturnus als de buitenste planeet. Daarbuiten komt de schil met de vaste sterren, die de etherwereld bóven de baan van de maan scheidt van het *Empyreum*, het verblijf der engelen. Saturnus wordt geassocieerd met het grauwe lood. Saturnus is Chronos, de heerser over de tijd. De pelgrim op het Pad gaat dóór de poort van Saturnus, neemt afscheid van het gestaag malende rad van de tijd en gaat de weg der sterren.

De alchemie van Fludd, de alchemie waarnaar in de *Fama Fraternitatis* verwezen wordt, is de alchemie van het bewustzijn. Eerst de verdieping van het aardse bewustzijn en vervolgens een overstijgen van dat bewustzijn door bewustzijnsomzetting; een bewustzijnsvernieuwing die uitmondt in een geestelijk bewustzijn. De mens, als sterveling, komt voort uit de aarde en kan niet anders dan sympathiseren met de aarde. De Mens, als godvonk, komt voort uit de Schepper en kan niet anders dan sympathiseren met zijn oorsprong.

Alle elementen, alle metalen, zijn de stoffelijke neerslag, de kristallisatie van stralingen en vibraties. Zoals het lood wordt geassocieerd met Saturnus, ijzer met Mars en koper met Venus, zo is goud een zonnemetaal. De roep van het Licht klinkt dóór in het goud. De roep van de Rozenkruisers Broederschap vormt een vertolking in woord van de bemoeienis van de Schepper met zijn schepsel. En de lichtgevoelige mens zal de glans van de Geest ook hierin herkennen. De grondtoon van het goud is de straling van de Heilige Geest, die wereld en mensheid aangrijpt en wil herscheppen tot hun oorspronkelijke luister.

In de *Confessio Fraternitatis* wordt deze werkzame kracht aangeduid als 'De Raad Gods.' Zij wordt de mens in vele toonaarden aangereikt, maar zal ons nooit in een automatisch bevrijdingsproces opnemen. De mens dient *zelf* bewustzijn te verkrijgen van zijn momentele situatie binnen de muren van ruimte en tijd en zelfbewust zijn wezen af te stemmen op de toon der eeuwigheid. Hij zal zich bewust dienen te worden dat het grauwe lood, de stoffelijke persoonlijkheid, dient te worden *omgezet*, om het goud des geestes, een geest-ziele-openbaring plaats te bereiden. In de kracht van de geest, in de glans van het goud, zal de mens eens overwinnen.

II

Het hoogste goed

E. OOSTERWIJK-RITMAN

In 1614 verscheen in Duitsland de *Fama Fraternitatis of een mare van de Broederschap der zeer lofwaardige orde van het Rozenkruis*. Deze was gericht aan de geleerden en hoofden van Europa met het verzoek de door hen gepresenteerde wijsbegeerte grondig te onderzoeken en vervolgens hun inzichten schriftelijk of gedrukt bekend te maken. In 1615 wordt deze Roep of *Fama* gevolgd door de *Confessio Fraternitatis*, de belijdenis van de broederschap die stelt dat alle wijsheid, door God vanaf de schepping der wereld geopenbaard en door de mens op welke manier dan ook begrepen, in deze geschriften zo duidelijk geopenbaard wordt, dat al zou alle in boeken opgetekende kennis voor ons verloren gaan, er niets verloren zou zijn. Het gaat niet om boekengeleerdheid, zo betoogde de broederschap, maar om kennis van God, van de natuur, en van de mens. De wijsbegeerte van het Rozenkruis beschrijft zij als volgt:

‘Het is een wijsbegeerte die hemel en aarde met een voortreffelijke ontleedkunde doorvorst, of die, om kort te gaan, genoegzaam tot uitdrukking brengt dat de enkele mens een microkosmos is.’²

Door onderzoek naar de oorsprong en de doorwerking van de Rozenkruisersmanifesten³ werd duidelijk dat deze oproep een geweldige respons heeft gekend. Alleen al in de eerste tien jaar na verschijning verschenen er ca. 400 gedrukte of geschreven reacties. Het is voor ons misschien moeilijk voor te stellen waarom deze Roep, deze oproep, zo’n geweldige schok veroorzaakte in Europa. Daarvoor is het noodzakelijk ons te verdiepen in de ontwikkeling van het westerse spirituele gedachtegoed. In de eerste vijftien eeuwen van onze jaartelling bestond er geen scheiding tussen kerk en staat en bepaalde de katholieke kerk het religieuze, maatschappelijke en politieke leven. Als leiddraad diende de Bijbel, de Heilige Schrift.

Het is dan ook voor te stellen wat een geweldige verandering zich aan het einde van de 15^e eeuw voltrok, toen Europa geconfronteerd werd met de herontdekking van de geschriften van Hermes Trismegistus, die een tijdgenoot zou zijn geweest van Mozes en dus een oudere bron van wijsheid zou zijn dan Jezus. Dit werd door velen een tweede goddelijke openbaring genoemd. Volgens de wijsheidsleringen van Hermes waren God, kosmos en mens één, en natuur en mens zelfs een spiegel van God. God kon door iedere mens *rechtstreeks* gekend worden die de natuur en zichzelf onderzocht: ‘Wie zichzelf kent, kent het Al’. Door God te kennen werd *tijdens het leven* de wedergeboorte mogelijk, en de mens werd *zó* aan God gelijk. Ongeveer tegelijkertijd met de herontdekking van de hermetische geschriften werden teksten van voorchristelijke Griekse wijsgeren als Plato en Pythagoras in druk uitgegeven en diepgaand bestudeerd, evenals de wetenschap van magie, kabbala en alchemie.

Veel filosofen zochten een synthese tussen de hermetische wijsheid en het christendom. Marsilio Ficino was van mening dat de Hermetica de kloof zou kunnen dichten tussen filosofie en religie. Paracelsus verwerkte de Hermetica integraal in de geneeskunde; hij stelde dat iedere vorm van ziekte het gevolg was van een verstoorde balans tussen geest, ziel en lichaam. Een enorme vernieuwende impuls veranderde ingrijpend de kunsten, de architectuur en de wetenschap. Het centrale uitgangspunt was de goddelijke wetmatigheid en samenhang, uitgedrukt in de kosmos, de natuur en de mens. De eeuwigheid werd zichtbaar in de tijd, en God in de mens. Er vond een wedergeboorte plaats van de universele kennis, de kennis van God. De kennis waarvan in de Bijbel geschreven staat: ‘Mijn volk gaat verloren door het gebrek aan kennis’ (Hos.4:6). En waarvan Hermes zegt: ‘Onwetendheid aangaande God is het grootste kwaad onder de mensen’ (CH 8).

Door en in dezelfde geest ontstoken verkondigden de Rozenkruisers aan het begin van de 17^e eeuw in hun *Fama*

‘Nadat de alleen wijze en genadige God in de laatste tijden zijn genade en goedheid zo rijkelijk over het menselijke geslacht heeft uitgestort dat zowel het inzicht aangaande zijn Zoon als met betrekking tot de natuur zich meer en meer verdiept heeft, mogen wij terecht van een gelukkige tijd gewagen.

Hij heeft ons niet alleen bijna de helft van de onbekende en verborgen wereld

doen ontdekken en vele wonderbare en tevoren nimmer geziene werken en schepselen van de natuur getoond, maar bovendien zeer verlichte en met wijsheid begiftigde mensen doen opstaan, die de ontaarde, onvolmaakte kunst ten dele in ere hersteld hebben, opdat de mens toch eindelijk zijn adeldom en heerlijkheid zou beseffen, wat de hoedanigheid van de microkosmos is, en hoever zijn kunst zich in de natuur uitstrekt.⁴

Veel sympathisanten van de Rozenkruisers herkenden zich zowel in de wetenschappelijke als spirituele inzichten van de manifesten. Het waren overtuigde christenen, maar ook kenners van de magie, van de alchemie, de Hermetica, de kabbala en de mystiek. Zij beschikten over de geschriften van de grote Renaissancisten, van die denkers die deze kennis opnieuw in de Westerse wereld hadden geïntroduceerd, en van hun opvolgers in de 16^e eeuw, zoals de grote godgeleerden Paracelsus en Khunrath. Zij verklaarden nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen in het licht van deze kennis, zoals de uitvinding van de microscoop, Copernicus' stelling van het heliocentrische systeem, de in de geneeskunde door Harvey geïntroduceerde theorie over de circulatie van het bloed, om er enkele te noemen. Zij waren theosofen, godgeleerden.

De Engelsman Robert Fludd, die van 1574 tot 1637 leefde, was een lichtend voorbeeld van zo'n godgeleerde. Hij studeerde tussen 1598 en 1604 geneeskunde in Londen. Zes jaar reisde hij door Europa, kwam daar in aanraking met de werken van Paracelsus en bestudeerde de arcane wetenschappen. Hij vat het plan op om deze wetenschappen, die volgens hem uit één universele bron van wijsheid voortkomen, te beschrijven en in één sluitend systeem onder te brengen. Hij publiceert deze studie, waaraan hij in totaal zo'n 20 jaar gewerkt heeft⁵, in het vierdelige werk *Utriusque cosmi ...bistoria*.⁶ Het is een technische, fysieke en metafysische geschiedenis van de macrokosmos en de microkosmos, waarin hij ter ondersteuning van zijn betoog telkens opnieuw Hermes Trismegistus citeert. Hij gaat in op onderwerpen als arithmetica, geometrie, muziek, astrologie, kosmologie, geheugenkunst, theosofie, kabbala en anatomie. Tegelijk vestigt hij een bloeiende praktijk in Londen als paracelsistisch arts met een eigen apotheek en laboratorium en vindt, en passant, nog een barometer uit en krijgt in 1620 een koninklijk patent voor zijn uitvinding van een procédé voor een verbeterde staalsoort.

Door zijn vriend Michael Maier komt hij in aanraking met de Rozenkruisers-manifesten, waarin hij zijn eigen inzichten volledig herkent. Hij besluit een apologie, een verdediging, te schrijven die in 1616 verschijnt.⁷ Gegrepen als hij is door het idee van een levende, bestaande broederschap drukt hij aan het einde van dit boek een brief af aan de broeders van het Rozenkruis, waarin hij verzoekt om tot de Broederschap te mogen toetreden. Hij stelt zich als volgt voor:

‘Ik wens niets meer en liever dan slechts de minste van uw Orde te zijn, zodat ik uw roem op waardige en betrouwbare wijze kan verspreiden voor het nieuwsgierige menselijke oor. Ik ben van voorname adellijke geboorte. Mijn vrouw heet wijsbegeerte, mijn kinderen zijn de uit haar ontstane en gevoede vruchten. Mijn lichaam is een gevangenis, en de vreugden van de wereld zijn slechts ijdelheid en nadelig voor het gemoed. Ik heb een dorstend verlangen mijzelf een spiegel te zijn, waarin ik kan zien wie ik ben. Ik heb met het uiterlijke en innerlijke oog bijna alle landen van Europa onderzocht: de stormachtig diepe zee, de steile bergen en de glibberige dalen; de onwetendheid op het land, de grofheid in de steden en de hoogmoed van de burgers. Ik heb ambitie, ontrouw, onwetendheid, luiheid en vervolging beleefd en overleefd. Maar ik heb niemand aangetroffen, die de hoogste zaligheid bereikt heeft, of die zichzelf werkelijk kent zoals bedoeld door de heilige Johannes als hij zegt: ‘Het leven was licht, en het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet gegrepen.’⁸

Fludds tweede boek uit 1617, een theologisch-filosofisch traktaat⁹, draagt hij op aan de Broederschap van het Rozenkruis. Het is een prachtige beschouwing over de schepping in drie delen, nl. over het leven, de dood en de opstanding. Hierin betoogt hij dat de Rozenkruisers de sleutel tot kennis gevonden hebben, waardoor hen dezelfde goddelijke openbaring ten deel is gevallen als Mozes. Hij richt zich rechtstreeks tot de broeders, en wel met de volgende woorden:

‘Na dus een nauwgezet onderzoek te hebben ingesteld heb ik kennis genomen, zeer verlichte Broeders, van uw Fama, heb ik door de kern van uw Confessio te bestuderen en in mij op te nemen, leren inzien dat u verlicht bent door de Heilige Geest.

Op diens goddelijke aandrang schijnt u onder trompetgeschal die dingen aan de wereld te verkondigen, waarvan de Heilige Schrift heeft voorspeld dat zij in het geheim zouden geschieden en onmiddellijk voor de wereldomwenteling. Gij hebt dus meer geluk, geestkracht en goddelijke genade mogen ont-

vangen van de Schepper der wereld dan andere mensen van deze tijd, meer dan wie ook, omdat u volgens het woord van David in de schaduw van Jehova's vleugelen leeft en schuilt en beschutting vindt, in Zijn Licht het Licht ziet, verkwikt wordt door de Geest der wijsheid, een gelukkig leven leidt en over alle bovengenoemde gaven van de Heilige Geest schijnt te beschikken. Als dus uw daden harmoniëren met uw woorden, waaraan ik evenwel, om u de waarheid te zeggen, al niet langer kan twijfelen, dan ben ik van mening dat men u en uw voorspellingen en profetieën dient te geloven, en wel des te meer omdat uw voorspellingen in alle opzichten overeen blijken te komen met de heilige bron der waarheid.⁹

Fludd verklaart dus dat de Rozenkruisers het ware christendom en de ware wijsheid van God niet alleen naar de geest doorgrond hebben, maar er ook daadwerkelijk naar handelen. Dit baseert hij op grondig onderzoek in de Bijbel en de getuigenissen van grote filosofen als Mozes, Plato, Hermes Trismegistus en vele anderen, die hij ook uitvoerig citeert. Daarbij benadrukt hij dat deze werken niet geestelijk te lezen en te verstaan zijn vóór iemand zichzelf, of welk schepsel dan ook, van binnenuit kent. Zonder deze kennis vindt niemand de rechte en juiste weg tot God, naar het woord van Johannes: 'Het woord, waarin het leven der dingen was, was in de wereld, en de wereld is door hetzelfde gemaakt, en de wereld kende het niet. Wie Hem echter aannamen, die gaf Hij macht, kinderen Gods te worden.'¹⁰ Door zich met zoveel vuur achter de zaak van de Rozenkruisers te scharen, komt Fludd tegenover net zo vurige tegenstanders te staan, zoals de Franciscaanse monnik Mersenne. Die beschuldigt hem ervan dat hij niet alleen 'pseudo-Trismegistus' op hetzelfde niveau plaatst als de Bijbel,¹¹ maar ook de Rozenkruisers openlijk verdedigt, over wie deze monnik eerder schreef:

'Allereerst vermaan ik de rechters en vorsten en spreek de wens uit, niet toe te staan dat de monsters en misgeboorten der dwaalleren zich in hun land verspreiden. Mogen zij de zuivere onderwereldse broeders van het Rozenkruis met wortel en tak uitroeien, die bij iedere Frankfurter Messe boeken vol laagheid in de christelijke wereld brengen, met hun leugenachtige vader en met een hol, dat niemand kent.'⁹

Mersenne blaast de zaak tegen Fludd zo op, dat deze zich moet verantwoorden bij de Engelse koning James I, aan wie hij eerder zijn Utrius-

que Cosmi Historia opdroeg. Hoewel hij zich blijkbaar zo goed tegenover de koning weet te verdedigen¹² dat hij voor de rest van zijn leven onder diens persoonlijke bescherming en patronaat staat, distantieert hij zich publiekelijk van de ‘Rozenkruisersdiscussie’. Des te interessanter is het dat hij in 1629 onder de schuilnaam Joachim Frizius zijn *Summum Bonum*, of ‘Het Hoogste Goed’¹³ publiceert, waarin hij het onderwerp weer ter hand neemt. Als reden hiervoor geeft hij dat hij de Broederschap al eerder in een essay verdedigd heeft, en het daarnaast als zijn christenplicht ziet tegenstanders van de vrienden der waarheid het hoofd te bieden. In antwoord op wat hij een ‘ondoordacht oordeel’ van Mersenne noemt, onderzoekt Fludd of de bewoners van het ‘huis der wijsheid’ inderdaad dergelijke mannen zijn. Hij gaat hiervoor opnieuw te rade bij ‘de getuigenis van enige auteurs en vervolgens van de Heilige Schrift’, waarvan hij zegt:

‘De Heilige Schrift bevestigt niet alleen het bestaan van zulke mannen, die in zekere zin het huis der wijsheid bouwen en bewonen, maar ook hun ononderbroken voortduren tot aan het einde der wereld. Volgens de getuigenissen is er geen eeuw geweest, waarin er niet enkelen leefden die, levend in de wereld en haar duisternis, de kennis van het heilige licht bezaten en daardoor het voorrecht genoten om tot de zonen Gods gerekend te worden.’

Verder strekt Fludds onderzoek zich in dit vier delen tellende *Summum Bonum* uit tot de magie, de kabbala en de alchemie. Het ware Rozenkruis beschrijft hij tenslotte als ‘het hoogste goed’.

Als eerste bespreekt hij de magie. Magie, zo stelt hij, is te onderscheiden in enerzijds wereldlijke magie, die louter dwaasheid is, anderzijds in bovennatuurlijke en mystieke magie, waarvan de Apostel zegt: ‘Wij spreken de wijsheid Gods in verborgenheden, die God ons heeft geopenbaard door Zijn Geest’. Voor het benoemen van de goede magie, de ware wijsheid, kiest Fludd begrippen die in de afgelopen eeuw synoniem zijn geworden voor gelijknamige genootschappen die rondom de vorige eeuwwisseling zijn gesticht. Hij ontleent ze aan de *Arbatel*, een magisch geschrift uit de 16^e eeuw met als ondertitel *Summum sapientiae studium*, studie van de hoogste kennis,¹⁴ waarin duidelijk naar voor komt dat de anonieme auteur een enthousiast volgeling was van Hermes Trismegistus en Paracelsus, en een expert op het gebied van middeleeuwse- en Renaissance magie.¹⁵ Er zijn twee soor-

ten ware magie: ten eerste theosofie, de kennis van het Woord Gods en een levenshouding die daarmee overeenstemt; ten tweede antroposofie, het weten van de dingen van de natuur en de kennis van de menselijke dingen die God de mensen heeft gegeven. Ware magie is dus kennis van God, van de natuur en van de mens. Slechte magie of menselijke wijsheid doet hij af als kakasofie, kakademonie en begoochingswetenschap.

Over kabbala zegt hij:

‘Zoals er over de magie wordt gezegd, dat er goddelijke wijsheid bestaat, waar de ware wetenschappen van worden afgeleid, kan van de kabbala gezegd worden, dat deze ontspringt aan van de hemel uitgaande wijsheid. De Schepper heeft haar al als een mysterie geopenbaard aan Adam, zij heeft zich vanaf dat moment voortgeplant en onderscheidt zich in kosmologie en merkava. De kosmologische vorm van de ware kabbala verklaart zowel de hemelse als de aardse krachten, de geheimen van de wet en de Schrift volgens de wijsheidsleringen. De merkava beschrijft de hogere zin van goddelijke eigenschappen, die van de engelen, de heilige namen en magische tekens.’

Kabbala is, zo zegt Fludd, ‘het ontvangen van het mysterie van God en de natuur, door mondelinge overlevering’. Hij ziet een duidelijke verbinding tussen de christelijke wijsheid en die van de kabbala. Het enige onderwerp, zowel van de magie als van de kabbala, is de wijsheid, is het Woord, Christus en dan vanzelfsprekend de naam Jezus, want die is ‘Alles in Allen’. Als men de heilige letters herkent als de tekens van het woord of de wijsheid van God zal het niet moeilijk te begrijpen zijn waarom de wijsheid de emanatie van het goddelijke Licht is, helderder lichtend dan de zon en alle sterren, en waarom Christus Jezus ‘Alles in Allen’ wordt genoemd. Want de universele Christus is, hoewel hij verschillende ledematen en herbergen heeft, toch één en ondeelbaar in zijn substantie, die alles vervult. Deze gedachte vertoont duidelijke overeenkomst met de zinsnede uit de *Fama*: ‘de Waarheid stemt in alle opzichten overeen met Jezus en met al zijn leden, evenals Hij zijn Vaders beeld is, en zij dus zijn gelijkenis is [...] want alles [...] vloeit samen en vormt een sfeer of bol, waarin alle delen even ver van het middelpunt verwijderd zijn.’¹⁶

De alchemie kan volgens Fludd net als de magie en de kabbala op

methodische grondslagen in delen of leden worden onderverdeeld: de ware en de valse of bedrieglijke alchemie. De ware alchemie is een geschenk van God, en ingegeven door goddelijke inspiratie. Ook is het een wetenschap die bestemd is om de verborgen grondvormen naar hun objectieve waarheid, en niet naar hun uiterlijke schijn, te doorgronden. Hij zegt hierover:

‘Volgens deze definitie worden de onechte alchemisten uitgesloten, die zich bezig houden met waardeloze tincturen ... die de vuurproef niet kunnen doorstaan. In werkelijkheid is er in de hele wereld maar één leven schenkende of soorten creërende tinctuur, van het eerste begin der wereld geschapen en door goddelijke goedheid aan de schepselen geschonken; hierdoor heeft elk ding in de hele wereld zijn naam en zijn existentie, en het is die kracht en waarheid die zich om de centrale kracht der schepping wentelt, zonder welke op aarde niets kan leven, ja zelfs geen ogenblik zou kunnen bestaan.’

Op de ware alchemie zoals Fludd deze verdedigde en verklaarde zal in de laatste voordracht dieper worden ingegaan.

Dat brengt ons bij het laatste deel van *Summum Bonum*, getiteld ‘Vierde Boek, waarin de zaak der Broeders van het Rozenkruis, die door die booswicht [de monnik Mersenne] infaam belasterd en aangevallen worden, krachtig en vastberaden wordt verdedigd.’ Fludd verklaart het Rozenkruis volgens dezelfde methode als ‘de drie wezenlijke zuilen der wijsheid’: magie, kabbala en alchemie. Volgens hem is de Broederschap van het Rozenkruis óf een ware en wezenlijke broederschap, die zich op de juiste manier met magie of wijsheid, kabbala en alchemie bezig houdt, óf een onechte en valse, omdat anderen zich op bedrieglijke wijze van de naam van deze school bedienen. Om te onderscheiden met wie we hier van doen hebben moet worden onderzocht wat dan eigenlijk hun paleis of kasteel of huis is; en verder wie de bewoners ervan zijn, hoe zij eruit zien en waarom zij Broeders van het Rozen-Kruis genoemd worden. Tenslotte dient het door henzelf afgelegde getuigenis bekend te worden gemaakt. Want, zo zegt Fludd, het is toch de wil van God dat het verborgene onthuld wordt. Profeteerde de koninklijke Psalmddichter niet: ‘God heeft de zonen der mensen, die onder de schaduw Zijner vleugelen hopen, uit de stroom van zijn heerlijkheid gelaafd, want bij Hem is de Bron van het Leven en in Zijn licht zullen wij het Licht zien.’

Is het in dit verband niet veelzeggend dat wij in het portret van Fludd (zie titelpagina) het motto aantreffen: ‘In uw licht zullen wij het licht zien’? Hoe dan ook, Robert Fludd spreekt zich, dertien jaar na zijn eerste verdedigingsgeschrift, opnieuw ondubbelzinnig uit ten gunste van de Broederschap van het Rozenkruis. Velen vroegen zich af of Fludd niet zelf een Rozenkruiser was, of anders wel één van die ‘zeer verlichte en met wijsheid begiftigde mensen die God heeft doen opstaan, die de ontaarde, onvolmaakte kunst ten dele in ere hersteld hebben’, waarover we in de *Fama* lezen. Hij geeft zelf het antwoord aan het einde van zijn geschrift *Het hoogste goed*. Hij schrijft dat het Rozenkruis door krachtig werken en geduldig verwachten en smeken om de goddelijke zegen, ‘tot bloedens toe’ gezocht moet worden. Hij doet dit in een prachtige beeldspraak over de roos en het kruis:

‘Wanneer wij dit terdege overwegen, wordt het ons duidelijk hoe parabolisch en mystiek het bloed van het kruis ... is, dat iedere ware Christen met alle kracht moet zoeken, tot hij die in de allerschoonste rood stralende Roos, of het allerkostelijkste bloed des kruises vindt, dat eeuwigdurend en onvergankelijk is, opdat hij eindelijk met recht Broeder Rozenkruiser mag heten.’

En hij vervolgt:

‘Ongetwijfeld zal iemand nu opmerken: hoe valt het te verklaren, dat u beweert de zin van die broederschap zo goed te kennen? Hoe komt het, dat u over deze geheimen zó uitstekend onderricht bent, dat u niet alleen hun geloof en hun wezen, maar ook de redenen, waarom zij Broeders van het Rozenkruis worden genoemd, kunt verklaren? Bent u misschien zelf een van de Broeders? Op de laatste vraag antwoord ik dat ik een zo grote genade van God niet verdiend heb, daar ik met de apostel zeer wel begrijp: ‘dat dit een gave is, niet naar de wil en naar de inspanning, doch naar Gods erbarming. Indien het God behaagd zou hebben, was de wil zeker genoeg geweest.’

Op de twee eerste vragen, hoe het komt dat hij het geloof en het wezen van de Broederschap zo goed kent, en waarom zij Broeders Rozenkruisers genoemd worden, geeft Fludd antwoord in de vorm van een brief, die door de Broeders van het Rozenkruis aan een kandidaat in Duitsland gezonden zou zijn, en waarvan hij een afschrift ontvangen zou hebben van een vriend uit Danzig. Hij zegt hierin uit naam van de Broederschap:

‘Want het is een vurige geest, een sprankelende vonk, die in ieder geschapen

wezen woont, het onderhoudt en bestuurt, door Christus gezuiverd, in het vuur gelouterd, steeds heerlijker en zuiverder, jubelend zonder einde. Deze Geest ... zal u dagelijks bevestigen, totdat u wordt ... tot een levende Steen en een waarachtig Werkstuk.'

Opnieuw en met kracht en liefde plaatste Robert Fludd de mens voor de opdracht die was neergelegd in de Fama der Rozenkruisers: om 'nu toch eindelijk onze adeldom te beseffen, en waarom we microkosmos worden genoemd? Een opdracht die nog steeds volstrekt actueel is. Het antwoord daarop hoeven we niet buiten ons te zoeken. Het ligt besloten en opgeslagen in de microkosmos, in die kleine wereld, die het evenbeeld is van God. En als wij dan vanuit dit stralende Licht de wereld beschouwen zien we, dat de waarheid te vinden is in een werkelijke en geleefde verbondenheid met God, kosmos en mens. Wanneer dit besef door velen herkend wordt, kunnen daadwerkelijke vernieuwingen in de samenleving plaatsvinden. Dát was de wereldrevolte die de Rozenkruisers nastreefden, en dit is eveneens de grondgedachte van de moderne Internationale School van het Gouden Rozenkruis.